

Genderově nestereotypní volba povolání

Volba povolání je důležitým tématem dospívání. Přestože by se mohlo zdát, že v dnešní době již nejsou téměř žádná omezení a každý a každá si může svobodně zvolit, čemu se chce v budoucnu věnovat, řada výzkumů ukazuje, že tomu tak úplně není. Dívky a chlapci si své studijní obory nevolí jen na základě svých schopností a dovedností, do této důležité životní volby vstupují výraznou měrou i genderové stereotypy o schopnostech žen a mužů a na nich založená společenská očekávání ohledně optimálního životního uplatnění.

Genderový stereotyp je zjednodušená ustálená představa o tom, jaké vlastnosti, schopnosti, názory či role mají muži a ženy zastávat ve společnosti, v zaměstnání a v rodině.

5x

ŽEN VE VYŠŠÍ ZASTOUPENÍ MUŽŮ VE

školství	technice a technologii
zdravotnictví	matematice
sociálních službách	vědě

Podle indexu rovnosti žen a mužů pro rok 2019 je podíl českých žen pracujících ve školství, zdravotnictví a sociální práci **pětikrát vyšší (25 %) než u mužů (5 %)**. Stejný zdroj uvádí, že výrazně méně žen (9 %) než mužů (43 %) pracuje v tzv. STEM oborech (věda, technika a technologie, matematika), což je největší rozdíl mezi ženami a muži v Evropské unii. Tato segregace vzniká během školní docházky, kdy jsou dívky obvykle motivovány ke studiu humanitních věd a pečovatelských oborů, zatímco chlapci jsou podporováni ve studiu technických oborů.

Mužské a ženské obory a profese

Ve školním roce 2018/2019 tvořili chlapci na středních školách zaměřených na technické obory 84 % všech studujících. V oborech přírodních věd tvořili chlapci dokonce 89 % studujících. Dívky naopak převládaly ve společenských vědách, naukách a službách, kde tvořily 69 % studujících. Mezi tyto obory se řadí i pedagogika a sociální péče, které dlouhodobě vykazují velkou míru segregace (95 % studujících jsou dívky). Zdravotnictví a farmaceutické vědy studovalo 90 % dívek.¹

84 %
TECHNICKÉ OBORY

89 %
PŘÍRODNÍ VĚDY

69 %
SPOLEČENSKÉ VĚDY

90 %
ZDRAVOTNICTVÍ A FARMACEUTICKÉ VĚDY

● DÍVKY ● CHLAPCI

Pokud děti od útlého věku slyšávají, co je pro ně vhodné či nevhodné ve spojitosti s tím, jestli jsou dívkami či chlapci, není divu, že podle toho začnou časem vnímat i svou budoucnost. Dívku nenapadne uvažovat o sobě jako o programátorce, když bude slyšet, že na matematiku nemá vlohy, a kluci se nepoženou do pečovatelských oborů, jestliže v průběhu vzdělávání získají pocit, že péče je vlastní jen dívkám.²

Dle výzkumu zaměřeného na volbu vzdělání patnáctiletých³ rodiny chlapců vybírají budoucí povolání dle finanční lukrativnosti a s ohledem na stereotypně vnímanou roli muže jakožto živitele rodiny. V rodinách dívek se při výběru povolání přihlíží k možnostem skloubení povolání s mateřstvím, případně s další péčí.

¹ Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR 2020.

² Kurtz-Costes, B., Rowley, S.J., Harris-Britt, A. a Woods, T.A. (2008) Gender Stereotypes about Mathematics and Science and Self-Perceptions of Ability in Late Childhood and Early Adolescence. Merrill-Palmer Quarterly, Vol. 54, Iss. 3, Article 6. Dostupné online.

³ Jarkovská, L., Lišková, K., & Šmidová, I. (2010) S genderem na trh: rozhovory o dalším vzdělání patnáctiletých. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.

Funkce školy a smysl vzdělávání

Jednou z funkcí školy by měla být příprava člověka na úspěšné pracovní uplatnění. Smyslem vzdělávání by přitom mělo být otevírání obzorů, ukazování cest a podpora dětí v jejich talentech, nadáních, schopnostech a snech, a to nikoli podle očekávání společnosti, ale na základě jejich jedinečnosti.

Důsledky genderových stereotypů ve výchově a vzdělávacím systému

Na pracovním trhu stále přetrvávají jevy, které způsobují nerovnosti žen a mužů ve společnosti. Tyto nerovnosti jsou důsledkem právě genderových stereotypů ve výchově a vzdělávacím systému. Diskriminace na základě pohlaví/genderu (např. při náboru do zaměstnání nebo při povyšování, obtížné sladování osobního a pracovního života, vertikální i horizontální segregace a nerovné odměňování) je realitou, se kterou se mladí lidé setkávají, když na pracovní trh vstupují.

Horizontální segregace trhu práce =

**VYSOKÁ KONCENTRACE MUŽŮ
NEBO ŽEN V URČITÉM SEKTORU TRHU PRÁCE
NEBO V URČITÝCH POVOLÁNÍCH**

Feminizované sektory jsou zpravidla hůře finančně ohodnoceny než ty sektory ekonomiky, ve kterých dominují muži. Feminizované obory mají kvůli stereotypům, které jsou s prací žen spojovány, i nižší prestiž. Negativním důsledkem výše uvedeného je např. nerovnost v odměňování žen a mužů.

Jsem pro rovnost.

Nora

Projekt podpořila Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacit neziskových organizací. Program je financován z Fondů EHP a Norska. Zdroje a další infografiky naleznete zde: www.gendernora.cz/nase-temata

Rozdíl v odměňování žen a mužů (gender pay gap):

**O KOLIK MĚNĚ VYDĚLÁVÁJÍ
ŽENY NEŽ MUŽI?**

Rozdíl mezi průměrným hrubým hodinovým výdělkem zaměstnaných žen a mužů (coby procento výdělku mužů)⁴

ESTONSKO | 21,7
LOTYŠSKO | 21,2
RAKOUSKO | 19,9
NĚMECKO | 19,2
ČESKÁ REPUBLIKA | 18,9
SLOVENSKO | 18,4
ŠVÝCARSKO* | 18,3
MAĎARSKO | 18,2
FINSKO | 16,6
FRANCIE | 16,5
NIZOZEMSKO | 14,6
EU-27 | 14,1
BULHARSKO | 14,1
DÁNSKO | 14,0
ISLAND* | 13,8
LITVA | 13,3
NORSKO* | 13,2
ŠPANĚLSKO | 11,9
ŠVÉDSKO | 11,8
MALTA | 11,6
CHORVATSKO | 11,5
IRSKO | 11,3
PORTUGALSKO | 10,6
ŘECKO | 10,4
KYPR | 10,1
POLSKO | 8,5
SLOVINSKO | 7,9
BELGIE | 5,8
ITÁLIE | 4,7
RUMUNSKO | 3,3
LUCEMBURSKO | 1,3

Data se vztahují k roku 2019.

* Země mimo EU

Švýcarsko, Island a Norsko: data za r. 2018

Zdroj: Eurostat (online datový kód sdg_05_20)

⁴ Celé hospodářství: průmysl, stavebnictví a služby s výjimkou státní správy a obrany a povinného sociálního zabezpečení. Pro všechny země s výjimkou ČR a Islandu: data za podniky zaměstnávající 10 a více osob Pro ČR a Island: data za podniky zaměstnávající 1 osobu a více.

Vertikální segregace trhu práce =

**KONCENTRACE ŽEN A MUŽŮ V ODLIŠNÝCH
STUPNÍCH ZAMĚSTNÁNÍ, PŘEVÁŽNĚ VE SMYSLU
ODPOVĚDNOSTI A PRACOVNÍ POZICE**

Dívky a ženy tvoří necelých 60 % z celkového počtu studujících víceletých gymnázií a absolventů a absolventek vysokých škol. Stejně tak dívky a ženy převažují i ve všech typech sekundárního a terciálního vzdělávání kromě středních škol nezakončených maturitní zkouškou. Ovšem i přes získané vzdělání ženy následně během profesní kariéry chybí na nejvyšších pracovních pozicích.

Co s tím lze dělat?

- Prosazovat genderově citlivé vzdělávání do českého vzdělávacího systému
- Systematicky vzdělávat pedagogy a pedagožky všech stupňů škol v genderově citlivém přístupu
- Vzdělávat kariérní poradce a poradkyně v genderově nestereotypním přístupu k volbě profese
- Podporovat genderová témata ve výuce na pedagogických fakultách vysokých škol
- Systematicky podporovat vedení škol i pedagogických týmů při zavádění změn do výuky a prostředí škol (vzdělávání, síťování)
- Realizovat tzv. Girls' Day, Boys' Day (což jsou programy/dny otevřených dveří organizované pro dívky v tradičně mužských oborech a pro chlapce v tradičně ženských oborech)
- Nabízet mentoringové programy pro středoškolačky se zájmem o studium technických a přírodovědných oborů
- Prezentovat ve výuce příklady osob, které dokázaly uspět v netradičních profesích (tzv. role models)
- Vytvářet podpurné sítě žen i mužů v netradičních profesích

**KDO VÁM MŮŽE NABÍDNOUT WORKSHOP NA TÉMA
GENDEROVĚ NESTEREOTYPNÍ VOLBA POVOLÁNÍ?**

Genderové informační
centrum NORA, o.p.s. – BRNO
www.gendernora.cz

Gender Studies, o.p.s. – PRAHA
www.genderstudies.cz